

Niveaudecreet deeltijds kunstonderwijs: één jaar later

September 2019

COLOFON

Samenstelling
Onderwijsinspectie

Verantwoordelijke uitgever
Lieven Viaene, inspecteur-generaal
Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel

Wettelijk depot
D/2019/3241/276

Copyright
© Niets uit deze publicatie mag worden gekopieerd
of op een andere wijze worden verspreid zonder bronvermelding.

Niveaudecreet deeltijds kunstonderwijs: één jaar later

Inhoud

I. SAMENVATTING	5
II. INLEIDING	6
Historische situering	6
Actuele context	8
Onderzoeksvraag	9
III. METHODE VAN ONDERZOEK	10
IV. ANALYSE VAN DE GEGEVENS	12
1ste onderzoeksvraag: In welke mate organiseren de academies een aanbod dat afgestemd is op de onderwijsdoelen?	12
Hanteert de academie het studieprofiel kunstonderwijs (dat bestaat uit zes kerncompetenties) om haar artistieke opleidingen gelijkgericht en kwaliteitsvol te organiseren?	12
Context	12
Vaststellingen	12
Beschikt de academie over een goedgekeurd leerplan en een artistiek-pedagogisch project (app)?	13
Context	13
Vaststellingen	14
Hanteert de academie de onderwijsdoelen per studierichting en per graad?	14
Context	14
Vaststellingen	14
2de onderzoeksvraag: In welke mate begeleiden academies leerlingen in hun keuzes in de loop van het leertraject zodat ze zelfstandigheid verwerven in hun artistieke ontwikkeling?	15
Besteedt de academie expliciet aandacht aan leerloopbaanbegeleiding?	15
Context	15
Vaststellingen	16
Verstrekt de academie een divers en soepel opleidingsaanbod vanuit een breed perspectief?	16
Context	16
Vaststellingen	17
Organiseert de academie een geleidelijk en gelijkmatig leer- en creatieproces, en speelt zij in op specifieke leervragen? Zoekt de academie daarbij aansluiting bij de leefwereld van de leerlingen en bij de context waar leerlingen na hun opleiding in terecht komen?	17
Context	17
Vaststellingen	17
3de onderzoeksvraag: In welke mate beoordelen en certificeren academies verworven competenties?	19
Heeft de academie een visie op evaluatie en geeft ze deze vorm? Communiceert de academie over haar strategische keuzes en de operationalisering ervan aan leerlingen en ouders?	19
Context	19
Vaststellingen	19

Evalueert de academie transparant, valide en betrouwbaar?	21
Context	21
Vaststellingen	21
Levert de academie bewijzen van basiscompetenties en beroepskwalificaties af, alsook leerbewijzen voor kortlopende studierichtingen en individueel aangepast curriculum (IAC)?	22
Context	22
Vaststellingen	23
V. CONCLUSIES.....	24
VI. BRONNEN	27
VII. BIJLAGEN.....	28
Bijlage 1	28
Bijlage 2	30

I. SAMENVATTING

In het kader van haar stimulerende rol nam de onderwijsinspectie het initiatief te onderzoeken in welke mate academies de opdracht en de finaliteit van het deeltijds kunstonderwijs - zoals bepaald in het nieuwe decreet van februari 2018 - implementeren, en dit één jaar na de invoering ervan. Dit rapport formuleert een antwoord op de volgende deelvragen:

- In welke mate organiseren academies een aanbod dat afgestemd is op de nieuwe onderwijsdoelen?
- In welke mate begeleiden academies leerlingen in hun keuzes in de loop van het leertraject zodat ze zelfstandigheid verwerven in hun artistieke ontwikkeling?
- In welke mate beoordelen en certificeren academies verworven competenties?

De onderwijsinspectie verzamelde en analyseerde kwalitatieve en kwantitatieve data op basis van triangulatie: zij voerde gesprekken met academies over de implementatie van het nieuwe decreet, verrichtte observaties en bestudeerde de doorlichtingsverslagen van het schooljaar 2018-2019, alsook de gevalideerde toetsingsinstrumenten alternatieve leercontext.

De resultaten tonen aan dat heel wat academies de kans nemen een nieuw beleid uit te werken, maar dat het hen vaak nog ontbreekt aan een weloverwogen visie op het bereiken van de nieuwe onderwijsdoelen, op het onderwijsaanbod en de organisatie daarvan, op de leerloopbaanbegeleiding en de leerlingenevaluatie. Professionalisering en een degelijke kwaliteitszorg zijn daarbij van doorslaggevend belang.

Dit rapport schetst in de inleiding een korte historiek, de actuele context en de onderzoeksvraag, en vervolgt met de explicitering van de gebruikte methode en de analyse van de resultaten. Tot slot volgen de conclusies met betrekking tot de hoofd- en deelvragen.

II. INLEIDING

HISTORISCHE SITUERING

In 1990 klonk de meervoudige opdracht van het vernieuwde deeltijds kunstonderwijs (dko) als volgt:

- een artistieke vorming bieden, aanvullend op het voltijds dagonderwijs, dat al dan niet simultaan gevolgd wordt
- de vorming van kunstliefhebbers in de zin van kunstbeoefenaars
- de voorbereiding op het hoger kunstonderwijs.

‘Bovendien vervult het kunstonderwijs een belangrijke functie in het plaatselijk maatschappelijk en cultureel leven’ aldus nog de toenmalige Memorie van Toelichting.

Vóór de vernieuwing van 1990 werd het dko georganiseerd op basis van wetten van 14 mei 1955 en 29 mei 1959 en van een ministerieel besluit van 26 juli 1962. Dat laatste verschaftte helderheid wat betreft het lesrooster, het minimumleerplan en het examenreglement. ‘Dat kunstonderwijs’, zo schreef de Vlaamse minister van onderwijs Daniël Coens in 1990 in een brochure over het dko, ‘voorzag exclusief in één enkel studiecursus met daaraan verbonden hoge prestatienormen. Het positieve gevolg hiervan waren de schitterende resultaten die een weliswaar zeer kleine minderheid van uitzonderlijk begaafde leerlingen kon behalen’. De leerling moest de hoogst mogelijke graad van perfectie in de instrumentale of vocale kunst bereiken. Andere vakken (en trouwens ook de domeinen naast muziek) waren van secundair belang. Amper 5 % van de leerlingen voltooidde de opleiding en vanuit de verenigingen kwamen klachten over de moeilijke overgang van de academie naar het amateur muziekleven. De vernieuwing van 1990 maakte komaf met deze individualistische en enge visie.

Concreet bood het vernieuwde dko vanaf 1990 studieprogramma’s van verschillende aard en moeilijkheidsgraad aan. Een solistisch gerichte opleiding bleef mogelijk, maar de doelstellingen van het dko werden verbreed. Zowel voor de preprofessionele als voor de andere doelgroepen ging men uit van de samenhang tussen artistieke techniciteit en algemeen cultureel inzicht. De opleiding in collectief musiceren moest zowel de amateuristische kunstbeoefening als de sociale ontplooiing van de leerling ten goede komen.

28 februari 2018 was een historisch moment voor het dko. Sindsdien beschikt het Vlaamse dko voor het eerst over een eigen niveaudecreet dat het dko verankert in onderwijs. In haar beleidsnota Onderwijs onderstreepte minister Hilde Crevits hoe ze ‘kunst- en cultuur(educatie) als een essentieel onderdeel van het onderwijs beschouwt’. Ze beklemtoont verder dat ze samenwerking en overleg tussen dko en leerplichtonderwijs, lokale besturen en amateurkunsten wil versterken. De nieuwe onderwijsdoelen vormen het fundament van de gehele vernieuwing.

Daar waar het voormalige dko nog gepaard ging met rigide combinaties van vakken, veronderstelt het huidige niveaudecreet dat schoolbesturen creativiteit aan de dag leggen om ervoor te zorgen dat hun leerlingen de onderwijsdoelen bereiken. Of zoals art. 9 van het decreet stelt: ‘Het schoolbestuur bepaalt

vrij de organisatie van zijn dko en zijn artistiek-pedagogische visie. Het legt die organisatie en visie vast in het artistiek-pedagogisch project'. Met het oog op verdieping en verbreding kan een academie ook leeractiviteiten op maat organiseren.

In de minimumleerplannen uit het voormalige dko overheersten repertoireopbouw, vaktechnische competenties en vastgelegde stramien voor evaluatie. Daar staat nu een reeks onderwijsdoelen tegenover die ruimte laat voor differentiatie en die de leerling vanuit een holistisch standpunt bekijkt. Via de formulering van zes kerncompetenties streeft de overheid naar een brede en verdiepende artistieke vorming van de leerlingen. Dat het om vakoverschrijdende onderwijsdoelen per graad gaat, dwingt academies ertoe de horizontale samenhang van hun opleidingen te garanderen. Op lange termijn moet deze benadering zelfstandige en individueel gedreven amateur- en preprofessionele kunstenaars afleveren.

ACTUELE CONTEXT

De overheid heeft ervoor gekozen om op 1 september 2018 te starten met de implementatie van het niveaudecreet. Ook de Vlaamse onderwijsinspectie werkt sinds 1 september 2018, na een periode van proefdoorlichtingen en doorlichtingen zonder juridische consequentie, met een nieuw doorlichtingsmodel - Inspectie 2.0 - gebaseerd op het referentiekader voor onderwijskwaliteit (het OK).

In overleg met de minister van Onderwijs legde het inspectieteam dko tijdens het schooljaar 2018-2019 een stimulerende mildheid aan de dag bij het doorlichten. De volledige invoering van een nieuwe structuur, de late goedkeuring van de onderwijsdoelen en leerplannen, en de professionaliseringsnoden van leraren waren hiervoor de aanleiding. De onderwijsinspectie gebruikte deze mildheid in haar beoordeling van een aantal vernieuwende elementen zoals de afstemming van het aanbod op het gevalideerd doelenkader (erkenningvoorwaarde), de leerlingenevaluatie en het onderwijskundig beleid. De mate waarin academies hierin onderzoek doen, stappen hebben gezet, gekoppeld aan opvolging en bijsturing, nam de onderwijsinspectie mee in haar beoordeling.

Na twee proefdoorlichtingen ging op 5 november 2018 de eerste officiële doorlichting, volgens het concept van Inspectie 2.0, van start.

Tijdens het schooljaar 2018-2019 lichtte de inspectie zeventien academies voor deeltijds kunstonderwijs door waarvan negen academies voor podiumkunsten (muziek, woordkunst-drama en dans), zeven academies voor beeldende en audiovisuele kunsten, en één kunstacademie die alle domeinen aanbiedt. Van de zeventien academies behoren er twee tot het GO! en vijftien tot het OVSG. Ze zijn regionaal verspreid over de volgende provincies: drie academies bevinden zich in Vlaams-Brabant, twee in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, twee in Antwerpen, vijf in Oost-Vlaanderen en één in West-Vlaanderen. Deze zeventien academies vertegenwoordigen grosso modo 10 % van het totale aantal academies.

ONDERZOEKSVRAAG

Het nieuwe decreet van februari 2018 beschrijft in hoofdstuk twee de opdracht en finaliteit van het deeltijds kunstonderwijs. De onderwijsinspectie formuleerde op basis daarvan de algemene onderzoeksvraag:

In welke mate implementeren de academies de opdracht en de finaliteit zoals bepaald in het decreet deeltijds kunstonderwijs?

In datzelfde hoofdstuk vermeldt artikel 4 drie opdrachten voor de academies. De onderwijsinspectie formuleerde deze opdrachten in drie deelvragen om zo de algemene onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden:

1. In welke mate organiseren academies een aanbod dat afgestemd is op de onderwijsdoelen?
2. In welke mate begeleiden academies leerlingen bij hun keuzes in de loop van het leertraject zodat ze zelfstandigheid verwerven in hun artistieke ontwikkeling?
3. In welke mate beoordelen en certificeren academies verworven competenties?

III. METHODE VAN ONDERZOEK

Om tot een goed begrip te komen van de onderzoeksvraag, afgeleid uit het nieuwe decreet van februari 2018, onderwierp de onderwijsinspectie de Memorie van toelichting bij het decreet aan close reading, meer bepaald de Toelichting bij de artikelen van:

- hoofdstuk II: Opdracht en finaliteit van het deeltijds kustonderwijs
- hoofdstuk IV: Leerlingen in het deeltijds kunstonderwijs, Afdeling 4. Les volgen in het deeltijds kunstonderwijs en Afdeling 5. Evaluatie en studiebekrachtiging.

De onderwijsinspectie selecteerde uit deze hoofdstukken de kernbegrippen¹ die rechtstreeks verband houden met de drie deelvragen.

Vervolgens verfijnde de onderwijsinspectie de selectie, kijkend naar patronen en thema's bruikbaar voor analyse. Ze formuleerde deze parameters:

Voor deelvraag 1 (In welke mate stemmen academies hun aanbod af op de onderwijsdoelen?):

- a) De academie hanteert het studieprofiel kunstonderwijs (dat bestaat uit zes kerncompetenties) om haar **artistieke opleidingen** gelijkgericht en kwaliteitsvol te **organiseren**.
- b) De academie beschikt over een **goedgekeurd leerplan** en een **artistiek-pedagogisch project**.
- c) De academie hanteert de **onderwijsdoelen per studierichting en per graad**.

Voor deelvraag 2 (In welke mate begeleiden academies leerlingen bij hun keuzes in de loop van het leertraject zodat ze zelfstandigheid verwerven in hun artistieke ontwikkeling?):

- a) De academie besteedt expliciet aandacht aan **leerloopbaanbegeleiding**.
- b) De academie verstrekt een divers en soepel **opleidingsaanbod** vanuit een breed perspectief.
- c) De academie organiseert een geleidelijk en gelijkmatig **leer- en creatieproces**, en speelt in op specifieke **leervragen**. Zij zoekt daarbij aansluiting bij de **leefwereld** van de leerlingen en bij de **context** waar leerlingen na hun opleiding in terecht komen.

Voor deelvraag 3 (In welke mate beoordelen en certificeren academies verworven competenties?):

- a) De academie heeft een **visie** op evaluatie en geeft deze **vorm**. Ze **communiceert** over haar strategische keuzes en de operationalisering ervan aan leerlingen en ouders.
- b) De academie evalueert **transparant, valide** en **betrouwbaar**.
- c) De academie levert **bewijzen** van basiscompetenties en beroepskwalificaties af, alsook leerbewijzen voor kortlopende studierichtingen en IAC.

¹ Zie bijlage 1.

De onderwijsinspectie verzamelde en analyseerde kwalitatieve en kwantitatieve data op basis van triangulatie: zij voerde gesprekken met academies over de implementatie van het nieuwe decreet tijdens de doorlichtingen van het schooljaar 2018-2019. Tegelijk vergaarde zij informatie over de onderzoeksvraag door middel van observatie. Ten slotte bestudeerde zij de bijbehorende doorlichtingsverslagen (17 verslagen kwaliteitsontwikkeling², 84 verslagen onderwijsleerpraktijk³ en 7 verslagen leerlingenbegeleiding⁴), alsook de gevalideerde toetsingsinstrumenten alternatieve leercontext (51 in totaal). Om deze documentenstudie te realiseren, selecteerde de onderwijsinspectie de dragende elementen uit de ontwikkelingsschalen voor kwaliteitsontwikkeling, onderwijsleerpraktijk en leerlingenbegeleiding, en koppelde ze deze aan de bovenstaande parameters en bijhorende kernbegrippen⁵. Zij liet bij haar analyse de resultaten steeds voorafgaan door een specifieke beschrijving van de context.

² K: ontwikkelingsschalen kwaliteitsontwikkeling.

³ U: ontwikkelingsschalen onderwijsleerpraktijk.

⁴ L: ontwikkelingsschalen leerlingenbegeleiding.

⁵ Zie bijlage 2.

IV. ANALYSE VAN DE GEGEVENS

1STE ONDERZOEKSVRAAG: IN WELKE MATE ORGANISEREN DE ACADEMIES EEN AANBOD DAT AFGESTEMD IS OP DE ONDERWIJSDOELEN?

Hanteert de academie het studieprofiel kunstonderwijs (dat bestaat uit zes kerncompetenties) om haar artistieke opleidingen gelijkgericht en kwaliteitsvol te organiseren?

Context

Waar het vorige organisatiebesluit een vrij strakke structuur met vakken voorschreef, laat het nieuwe decreet academies toe om zelf de organisatie van artistieke opleidingen vorm te geven en om zelf een selectie te maken uit de veelheid aan vakken die het nieuwe decreet toelaat. Het decreet beperkt zich tot het bepalen van de studieomvang per graad en per opleiding en beschrijft per opleiding alle mogelijke vakken.

Art. 9. Het schoolbestuur bepaalt vrij de organisatie van zijn deeltijds kunstonderwijs en zijn artistiek-pedagogische visie. Het legt die organisatie en visie vast in het artistiek-pedagogische project.

De artistiek-pedagogische visie zorgt voor een gelijkgerichte benadering in de organisatie van de opleidingen. Een fundamentele vernieuwing is het feit dat deze artistieke opleidingen vorm krijgen vanuit basiscompetenties en beroepskwalificaties. Voor de verschillende domeinen zijn er verschillende keuzevakken mogelijk. De combinatie van vakken en de concrete invulling zorgen ervoor dat leerlingen de basiscompetenties en beroepskwalificaties bereiken.

Het decreet maakt ook nieuwe organisatievormen mogelijk zoals leeractiviteiten op maat met een beperkt aantal lestijden per schooljaar, het werken met voordrachthouders, kortlopende opleidingen en specialisatie voor alle domeinen.

Vaststellingen

Uit het aanbod van opleidingen tijdens doorlichtingen stelt de onderwijsinspectie vast dat academies nog niet de vrijheid (durven) benutten om een flexibel en inhoudelijk sterk aanbod te organiseren. Heel wat academies blijven vasthouden aan vakken en inhouden uit de vorige structuur. Ze nemen weinig tijd om de basiscompetenties en de beroepskwalificaties te bestuderen om van daaruit een opleiding vorm te geven. De concretisering van de basiscompetenties naar leerinhouden blijkt bovendien een moeilijke, doch noodzakelijke stap te zijn om tot een inhoudelijk, vernieuwend en kwaliteitsvol opleidingsaanbod te komen.

Slechts in een beperkt aantal academies krijgt een doordacht personeelsbeleid een rol in de organisatie van nieuwe opleidingen en vakken. Daar worden specifieke competenties van teamleden ingezet om bijvoorbeeld improvisatie, radio maken of flamenco aan te bieden. In heel wat academies ontbreekt het

echter nog aan een strategisch personeelsbeleid men bewust omgaat met de aanwezige en afwezige competenties onder de leraren.

Voorts stelt de onderwijsinspectie vast dat sommige academies dit schooljaar weinig tijd maakten voor inhoudelijk overleg met hun teamleden. Er zijn immers nog heel wat elementen in het nieuwe decreet die kunnen bijdragen tot de organisatie van een nieuw opleidingsaanbod, zoals het vertolkend versus het creërend profiel, domeinoverschrijdende organisatie van vakken, inhoudelijke horizontale en verticale samenhang, domeinoverschrijdende initiatie, enzovoort. Het ontbreekt de academies vooralsnog aan professionalisering en expertisedeling op dat vlak om te werken aan een inhoudelijk sterke visie, inhoud en organisatie.

Kortlopende studierichtingen ten slotte worden sporadisch georganiseerd. De specialisatiegraad in Beeldende en Audiovisuele kunsten is een kortlopende studierichting, maar lijkt eerder een voortzetting van de vroegere specialisatiegraad. De selectie van doelen die academies voor deze opleiding moeten vastleggen, is in de meeste gevallen nog niet aan de orde.

Over de andere organisatievormen, zoals leeractiviteiten op maat en het inschakelen van voordrachts-houders, heeft de onderwijsinspectie op dit moment weinig informatie omdat deze nauwelijks aan bod kwamen tijdens de betrokken doorlichtingen.

Beschikt de academie over een goedgekeurd leerplan en een artistiek-pedagogisch project (app)?

Context

Net zoals vroeger werken academies met een goedgekeurd leerplan. Dit blijft een erkenningsvoorwaarde, zoals artikel 100 aangeeft. De meeste leerplannen zijn pas in juni 2018 goedgekeurd. De didactische cahiers van de leerplannen OVSG en het GO!, die de lerarenteams ondersteunen bij de concretisering van de leerplannen, zullen in de loop van het schooljaar 2019-2020 beschikbaar zijn. Andere leerplanmakers zoals de academies die met Kunstig Competent werken en De Spreekkamer stellen via internet materiaal ter beschikking.

Daar waar de voormalige leerplannen sterk richtinggevend waren voor de inhoud van vakken, vormen voortaan de basiscompetenties en beroepskwalificaties het uitgangspunt voor alle leerplannen. Leerplannen zijn niet langer vak- en zelfs niet noodzakelijk domeinspecifiek. Artikel 9 van het decreet bepaalt duidelijk hoe academies zelf verantwoordelijk zijn voor de concrete invulling van de verschillende opleidingen.

Naar analogie met het pedagogisch project in het leerplichtonderwijs, begonnen academies sinds 1990 al een app te ontwikkelen. Dat was echter niet decretaal verplicht en de inhoud ervan varieerde sterk. De meeste academies gaven hun artistieke visie weer, andere voegden daar een volledig uitgewerkt plan over hun werking aan toe. Voortaan dient een app niet enkel om de visie van de academie duidelijk te maken. Ook de manier waarop de academie ervoor zorgt dat al haar leerlingen de onderwijsdoelen bereiken, moet aan die visie gekoppeld worden.

Vaststellingen

De meerderheid van de academies heeft een duidelijke keuze gemaakt voor één of meerdere goedgekeurde leerplannen. Enkele academies stelden die keuze uit en namen tijdens het schooljaar 2018-2019 de tijd om een analyse van de verschillende leerplannen te maken. De onderwijsinspectie merkt op dat leraren het moeilijk hebben met de terminologie als zij met verschillende leerplannen moeten werken. De vertaling naar leerinhouden is immers academiegebonden en kan zeer verschillend zijn.

Alle academies hebben een artistiek-pedagogisch project. Echter, in de meeste gevallen is de inhoud nog niet conform de regelgeving (de informatie over de organisatie ontbreekt) en is de artistieke visie nog niet afgestemd op het nieuwe decreet. Sommige academies nemen wel de kans om ook de visie te actualiseren.

Hanteert de academie de onderwijsdoelen per studierichting en per graad?

Context

Het bereiken van de onderwijsdoelen is een decretale erkenningsvoorwaarde in artikel 100. Dit is een fundamentele vernieuwing in het decreet ten opzichte van vroeger, waar men zich beperkte tot de minimumleerplannen. Het begrip 'onderwijsdoelen' omvat de basiscompetenties, beroepskwalificaties of specifieke eindtermen (art. 3, 21°). De specifieke eindtermen zullen op een later moment ontwikkeld worden. Deze onderwijsdoelen zijn terug te vinden in de bijlagen van het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de onderwijsdoelen in het deeltijds kunstonderwijs en werden in april 2018 goedgekeurd. Zoals reeds aangehaald zijn ze de basis voor de leerplanontwikkeling.

Vaststellingen

Het gebruik van de onderwijsdoelen is nog geen evidentie. Voor de meeste leraren is dit een volledig nieuw concept. De implementatie ervan is een traag proces. De academies vallen meestal terug op de kerncompetentie 'vakdeskundigheid inzetten'. Deze sluit dan ook het meest aan bij de inhoud van de vroegere minimumleerplannen. De vijf andere kerncompetenties zijn nog onvoldoende uitgewerkt in concrete leerinhouden. Dit proces vraagt veel expertise en overleg. De onderwijsinspectie stelt vast dat ondersteuning van leraren en/of vakgroepen noodzakelijk is om tot een gelijkgerichte en kwaliteitsvolle vertaling van de onderwijsdoelen en leerplandoelen te komen. De concrete formulering van het beheersingsniveau per graad en de verticale en horizontale opbouw van de leerinhouden zijn werkpunten die voor de meeste academies gelden.

In academies die duidelijke afspraken en maatregelen hebben genomen voor het onderwijskundig beleid, deze systematisch evalueren en bijsturen, en een professionaliseringstraject organiseren, verloopt de implementatie van de onderwijsdoelen en nieuwe leerplannen vlotter. Zowel voor de domeinen woordkunst-drama als muziek blijkt het een stevige uitdaging om vanuit de onderwijsdoelen de inhoud voor de verschillende vakken per graad te bepalen en op elkaar af te stemmen. Vooral voor het domein muziek worstelen academies met het organiseren van inhoudelijk overleg.

2DE ONDERZOEKSVRAAG: IN WELKE MATE BEGELEIDEN ACADEMIES LEERLINGEN IN HUN KEUZES IN DE LOOP VAN HET LEERTRAJECT ZODAT ZE ZELFSTANDIGHEID VERWERVEN IN HUN ARTISTIEKE ONTWIKKELING?

Besteedt de academie expliciet aandacht aan leerloopbaanbegeleiding?

Context

Leerloopbaanbegeleiding is één van de vier domeinen van leerlingenbegeleiding die in het decreet op de leerlingenbegeleiding (M-decreet) zijn omschreven. Zo introduceert het nieuwe decreet van februari 2018 deze begrippen in het deeltijds kunstonderwijs. Artikel 4 van het decreet maakt expliciet gewag van het feit dat leerlingen begeleid moeten worden in de loop van het leertraject in functie van de verwerving van zelfstandigheid in hun artistieke ontwikkeling met het oog op een uitstroom in de artistieke sector, hetzij als professioneel, hetzij als amateur, hetzij via cultuurbeleving en -reflectie. Tevens moeten de nodige afspraken opgenomen worden in het academiereglement.

Art. 4.

(...)

2° leerlingen begeleiden bij hun keuzes in de loop van het leertraject zodat ze zelfstandigheid verwerven in hun artistieke ontwikkeling;

(...)

Art. 58. Een schoolbestuur stelt voor elk van zijn academies een academiereglement op.

Het academiereglement bevat de volgende elementen:

(...)

7° de engagementsverklaring tussen de academie en de leerling of de betrokken personen waarin wederzijdse afspraken worden opgenomen over oudercontact, voldoende aanwezigheden en vormen van individuele leerlingenbegeleiding;

(...)

Academies bewaken het studierendement van de leerling doorheen de opleiding en nemen de nodige maatregelen hiervoor. Zij krijgen de vrijheid om de leerlingenbegeleiding vorm te geven. Artikel 62 geeft meer uitleg over de mogelijkheid van het volgen van een verlengd traject.

Art. 62. De directeur en betrokken leerkrachten bewaken het studierendement van de leerling tijdens de verschillende leerjaren van de opleiding en nemen daartoe de nodige maatregelen voor leerlingenbegeleiding. Als de directeur en de betrokken leerkrachten oordelen dat een leerling ondanks de maatregelen voor leerlingenbegeleiding te weinig leerwinst geboekt heeft in relatie tot de onderwijsdoelen die hij moet bereiken, kunnen ze oordelen dat de leerling een verlengd leertraject kan krijgen. Per graad van een langlopende studierichting kan het leertraject met een leerjaar verlengd worden. Het leertraject van de kortlopende studierichtingen kan met een leerjaar verlengd worden.

Vaststellingen

Voor haar onderzoek van het kwaliteitsgebied leerlingenbegeleiding focust de onderwijsinspectie in het dko zich op twee domeinen, namelijk leren en studeren, en leerloopbaan. Zo zag de onderwijsinspectie het voorbije schooljaar enkele mooie voorbeelden in beide domeinen van leerlingenbegeleiding. De meeste hiervan zijn echter leraargebonden en nog niet structureel ingebed in de academie. Een beleid inzake leerlingenbegeleiding is nog niet vanzelfsprekend in academies.

Een aantal academies ontwerpt zelf systemen om de leerlingenbegeleiding in kaart te brengen, gaande van vragenlijsten voor leerlingen tot digitale tools gekoppeld aan evaluatiefiches.

Bij het uitwerken van een visie op en organisatie van leerlingenbegeleiding staan academies voor heel wat uitdagingen:

- het bekomen van informatie over de leerlingen, aangezien er geen overleg met het CLB is
- het spanningsveld tussen het bereiken van de onderwijsdoelen en het lesgeven op maat van de leerling
- de oriëntering na de 1ste graad domeinoverschrijdende initiatie
- de oriëntering naar een vertolkende of creërende opleiding
- instrumentkeuze (vooral indien leerlingen pas in de tweede graad instromen en de tijd nog niet hadden om grondig kennis te maken met het instrumentaanbod)
- ...

Ondersteuning en professionalisering van leraren zijn belangrijke sleutels tot succes.

Om geleidelijk aan zelfstandigheid te verwerven bij de leerlingen slagen de meeste academies erin een krachtige leeromgeving te creëren waarbij leraren vooral inzetten op feedback. Vanuit observatie stelt de onderwijsinspectie vast dat leraren tijdens lessen ontwikkelingsgerichte feedback geven die zowel proces- als productgericht om zo geleidelijk aan tot zelfstandigheid te komen.

Verstrekt de academie een divers en soepel opleidingsaanbod vanuit een breed perspectief?

Context

Het brede perspectief van het dko dat zowel gericht is op de actieve kunstbeoefenaars als op de geïnteresseerden in de cultuurbeleving en -reflectie, blijft behouden. Academies kunnen zelf de opleiding vormgeven en verschillende lessenroosters samenstellen, zoals het besluit vermeldt.

Art. 22. Het lessenrooster geldt voor alle leerlingen die zich voor de optie hebben ingeschreven, tenzij de leerling vrijgesteld is van een vak, conform artikel 34.

Een academie kan voor een opleiding verschillende alternatieve lessenroosters samenstellen waaruit de leerlingen een keuze kunnen maken.

De academie kan eveneens in een lessenrooster van een opleiding een of meer reeksen van mogelijke keuzevakken opnemen, waaruit de leerlingen een keuze kunnen maken.

De receptieve opleidingen komen in elk domein aan bod. Deze opleidingen bevatten voornamelijk algemene vakken. Artikel 33 van het besluit maakt het mogelijk dat leerlingen over de domeinen heen deze opleidingen kunnen volgen.

Art. 33. (...)

Leerlingen kunnen voor de algemene vakken, vermeld in artikel 4, tweede lid, artikel 6 §7, artikel 8 §8 of artikel 10 §10, over de domeinen heen gegroepeerd worden in functie van de te bereiken basiscompetenties, specifieke eindtermen of beroepskwalificaties.

Vaststellingen

Voorlopig blijken de meeste academies de voorkeur te geven aan een opleiding die, binnen een graad, voor iedereen dezelfde is. Ze benutten nog niet ten volle de mogelijkheid om keuzevakken (al dan niet over de domeinen heen) in te richten en zo verschillende uurroosters voor een opleiding te organiseren. Vooral voor het domein Muziek zijn de mogelijkheden eindeloos. Toch ziet de onderwijsinspectie een eerder behoudsgezinde aanpak. Dit bevestigt de vaststelling bij deelvraag 1 dat academies nog niet de vrijheid (durven) benutten om een flexibel en inhoudelijk sterk aanbod te organiseren. Inhoudelijk blijven heel wat academies immers vasthouden aan de inhoud van de minimumleerplannen. Het valt bovendien op dat academies de receptieve opleidingen weinig organiseren. In de discussie van dit rapport formuleert de onderwijsinspectie mogelijke verklaringen voor deze vaststellingen.

Academies staan voor de uitdaging om de onderwijsdoelen, de organisatie en het personeelsbeleid op mekaar af te stemmen en dit systematisch op te volgen.

Organiseert de academie een geleidelijk en gelijkmatig leer- en creatieproces, en speelt zij in op specifieke leervragen? Zoekt de academie daarbij aansluiting bij de leefwereld van de leerlingen en bij de context waar leerlingen na hun opleiding in terecht komen?

Context

Het decreet wil vooral inspelen op de leervraag van de leerlingen. Daarom is gekozen voor een algemene structuur waarbinnen academies tal van mogelijkheden hebben om opleidingen en lessenroosters samen te stellen, steeds vanuit de vooropgestelde onderwijsdoelen. Nu de programmatiestop is opgeheven, kunnen academies eenvoudiger nieuwe opleidingen organiseren die aansluiten bij nieuwe tendensen in de artistieke wereld of bij de leefwereld van de leerlingen. Voorbeelden hiervan zijn graffiti, dj, cabaret en comedy, urban dance. Het decreet biedt ook de mogelijkheid om op een andere plek de opleiding te volgen. In het kader daarvan geeft art. 57 van het decreet meer uitleg over de alternatieve leercontext (ALC), een begrip dat reeds vroeger bestond. Op deze manier kan de leerling, na zijn opleiding in het dko, de overstap maken naar actieve kunstbeoefening in de socio-culturele sector.

Vaststellingen

De meeste academies namen de kans om hun aanbod uit te breiden. In het schooljaar 2017-2018 ontving de administratie 356 aanvragen voor uitbreiding van het aanbod MWD en 81 voor BAK. In het schooljaar 2018-2019 was dat respectievelijk 34 en 7. Samen met de uitbreiding van het aanbod voor

6- en 7-jarigen voor de domeinen Muziek en Woordkunst-Drama leidde dit tot een gevoelige toename van het leerlingenaantal.

	BAK	Muziek	W/D	Dans	Domeinoverschrijdende initiatie	Totaal
2017-2018	62665	78957	21512	13097		176231
2018-2019	68551	87979	22945	13070	3770	196315
	5886	9022	1433	- 27	3770	20084
	+ 9,4%	+ 11,4%	+ 6,7%	- 0,2 %	100%	+ 11,4%

Naast het grote aantal 6- en 7-jarigen trekken ook andere nieuwe opleidingen leerlingen aan. Bij het finaliseren van het rapport had de onderwijsinspectie nog geen zicht op de leerlingenaantallen per opleiding.

Door een verruiming van het aanbod kunnen academies meer inspelen op de leervraag van leerlingen. Het onderscheid dat het nieuwe decreet in de 4de graad maakt tussen een vertolkende of creërende opleiding biedt academies de mogelijkheid beter aan te sluiten op die leervraag. Academies staan voor de uitdaging een duidelijk profiel op te maken vanuit de beroepskwalificaties om zo die opleidingen vorm te geven en voldoende te differentiëren.

Ongeveer 30 % van de academies biedt de mogelijkheid aan leerlingen om in een alternatieve leercontext een deel van de basiscompetenties te verwerven. Academies organiseren dit uitsluitend voor het domein Muziek. Slechts twee academies BAK bieden deze mogelijkheid aan. De alternatieve leercontext kan voor de leerling de opstap zijn naar de amateurkunstensector. Een aantal academies had in het verleden al heel wat expertise opgebouwd in de organisatie van de alternatieve leercontext en gaat daarmee verder. Toch stelt de onderwijsinspectie vast dat heel wat academies kansen laten liggen om de alternatieve leercontext te organiseren en zo in te spelen op de leervraag van de leerling en tot een wederzijdse verrijkende uitwisseling te komen.

3DE ONDERZOEKSVRAAG: IN WELKE MATE BEOORDELEN EN CERTIFICEREN ACADEMIES VERWORVEN COMPETENTIES?

Heeft de academie een visie op evaluatie en geeft ze deze vorm? Communiqueert de academie over haar strategische keuzes en de operationalisering ervan aan leerlingen en ouders?

Context

Het nieuwe decreet geeft de academies de mogelijkheid om een meer dynamisch evaluatiebeleid uit te werken. Met het introduceren van basiscompetenties en beroepskwalificaties verwacht de overheid een leerlingenevaluatie die het bereiken van deze doelen nagaat. Het decreet geeft veel minder concrete richtlijnen voor de leerlingenevaluatie dan het vorige organisatiebesluit van 1990. Zo worden timing, jury Samenstelling en quoterings niet meer vermeld. Daartegenover verwacht de overheid dat academies op basis van een visie een transparant, valide en betrouwbaar evaluatiebeleid voeren. Bovendien verwacht de overheid dat academies inzetten op de kwaliteitsbewaking van de leerlingenevaluatie als proces.

Art. 60. De academie heeft een gedragen artistiek-pedagogische visie op het transparant, valide en betrouwbaar evalueren van leerlingen. De visie expliciteert op welke wijze de evaluatie het leerproces van de leerlingen ondersteunt.

De academie operationaliseert en motiveert die visie in concrete acties ten opzichte van de leerlingen en personeelsleden.

De academie neemt in haar academiereglement, vermeld in artikel 58, de basisprincipes van haar visie op leerlingenevaluatie op en communiqueert over de wijze waarop de evaluatie verloopt.

De academie expliciteert de wijze waarop ze de kwaliteit van het evaluatieproces bewaakt.

De academie bespreekt minstens twee keer per schooljaar met iedere leerling zijn leervorderingen aan de hand van een schriftelijke neerslag.

De leerlingen zijn verplicht deel te nemen aan de evaluatieactiviteiten.

In het verleden schreven de leerplannen de inhoud van de examens voor. De academies gebruikten de repertoirelijsten om het beheersingsniveau per graad vast te leggen. De nieuwe leerplannen vermelden noch de inhoud van een evaluatie, noch het repertoire. Academies bepalen nu zelf de inhoud van evaluaties met daaraan gekoppeld het beheersingsniveau per graad.

Vaststellingen

Een doordachte visie op leerlingenevaluatie die aansluit op de artistiek-pedagogische visie is nog niet altijd zichtbaar in de academies. Academies zijn vooral bezig met de operationalisering, de concrete invulling. De academies nemen de operationalisering van de leerlingenevaluatie op in het academiereglement. Op deze manier informeren zij leerlingen en ouders. Sommige academies hebben naast het academiereglement ook een evaluatiereglement waarin zij hun visie en procedure expliciteren. Toch

merkt de onderwijsinspectie op dat het evaluatiebeleid niet altijd duidelijk is voor de leerlingen en ouders: de beoordelingscriteria zijn vaak niet helder genoeg geformuleerd en gecommuniceerd.

Veranderingen in het evaluatiebeleid zijn al langer aan de gang in het dko, meer bepaald sinds het pilootproject Kunstig Competent. Met het nieuwe decreet zijn de academies niet meer gebonden aan vormvereisten, zoals openbare examens en examens achter gesloten deuren, en de samenstelling van een jury. Ook de quotering met gradatie en de termijn van 15 mei vervallen. Academies krijgen de vrijheid om zowel organisatorisch, naar vorm, als naar inhoud het evaluatiebeleid vorm te geven. De onderwijsinspectie ziet academies vooral met de vorm experimenteren:

- al dan niet met jury
- de beoordeling van de podiumprestatie of tentoonstelling
- de relatie tussen proces en product
- punten of woordelijke evaluatie
- zelfevaluatie
- peerevaluatie.

Dit op een transparante, valide en betrouwbare manier vormgeven, blijkt voor vele academies nog een uitdaging.

De onderwijsinspectie stelt vast dat academies omtrent hun evaluatieprocedure heel wat afspraken en maatregelen maken om de leerlingenevaluatie in goede banen te leiden:

- Wanneer evalueert de academie?
- regels omtrent de deelname aan de evaluatie
- bespreking van de evaluatie
- informeren van externe juryleden
- ...

Aangezien de leerplannen geen inhouden van evaluaties voorschrijven, zoeken academies naar inhouden die het beste passen bij een welbepaalde evaluatievorm. De onderwijsinspectie stelt vast dat de vroegere programma's nog steeds inspiratie bieden voor de examens. Daarnaast bepalen academies ook een repertoire voor toonmomenten en voorstellingen. Hoe deze worden beoordeeld en in relatie staan tot de beoordeling, verloopt zeer verschillend in de academies. Dit kan zelfs per domein verschillen.

De onderwijsinspectie stelt vast dat er nog heel wat ruimte tot verbetering is voor de kwaliteitsbewaking van het evaluatieproces, wat uitdrukkelijk in de regelgeving staat. In het onderzoek naar de systematische evaluatie van de kwaliteit, merkt de onderwijsinspectie op dat academies op dit moment de verschillende stadia van het evaluatieproces (visie - organisatie - vorm - inhoud) nog niet regelmatig evalueren. De onderwijsinspectie houdt er zeker rekening mee dat dit het eerste schooljaar is waarin academies de hele implementatie moeten realiseren. Toch is het belangrijk dat academies regelmatig de tijd nemen om de veranderingen te evalueren en indien nodig bij te sturen, om zo geleidelijk aan het proces kwaliteitsvol te implementeren.

Evalueert de academie transparant, valide en betrouwbaar?

Context

Met de invoering van het nieuwe decreet is een leerling verplicht de basiscompetenties voor de 1ste, 2de en 3de graad en de beroepskwalificaties voor de 4de graad te bereiken. De beroepskwalificaties van de 4de graad zijn pas in maart 2019 goedgekeurd, wat maakt dat het voor academies moeilijk is om dit schooljaar tot een transparante, valide en betrouwbare evaluatie te komen, ingebed in het onderwijs-leerproces.

De omzendbrief “Leerlingen evalueren en certificeren in het deeltijds kunstonderwijs” - dko/2014/04 met laatste wijziging op 29/04/2019 - geeft zeer duidelijke uitleg over de begrippen transparantie, validiteit en betrouwbaarheid.

Vaststellingen

De onderwijsinspectie stelt vast dat academies meer kunnen inzetten op de inhoudelijke transparantie, validiteit en betrouwbaarheid van de leerlingenevaluatie.

Weinig academies slagen erin om beoordelingscriteria te formuleren die refereren aan de leerplandoelen. De beoordelingscriteria blijven vaag, zeer algemeen en soms enkel beperkt tot vaardigheden. Ze zijn nog niet altijd representatief voor het gevalideerd doelenkader, zijnde de leerplandoelen.

De onderwijsinspectie ziet dezelfde beoordelingscriteria voor de verschillende graden terugkeren. De beoordelingscriteria verwijzen nog niet naar het verwachte beheersingsniveau. De onderwijsinspectie merkt op dat het afstemmen van de beoordelingscriteria op de leerplandoelen niet evident is voor academies. Academies kunnen meer inzetten op het formuleren van transparante beoordelingscriteria die duidelijk verwijzen naar de leerplandoelen en het verwachte beheersingsniveau. Dit leidt tot een meer transparante en valide leerlingenevaluatie voor zowel het lerarenteam als de leerlingen.

Onderstaande tabel toont een link tussen de afstemming van het aanbod op het gevalideerd doelenkader (U1) en de leerlingenevaluatie (U6) waarbij academies die al in voldoende mate het beheersingsniveau en de te bereiken doelen hebben uitgetekend ook de transfer hebben gemaakt naar de beoordelingscriteria in de leerlingenevaluatie.

	U1	U6
beneden	3	2
benadert	27	28
volgens	53	52
overstijgt	1	2

De academies zoeken nog hoe zij de leerlingenevaluatie betrouwbaar kunnen maken. Een aantal academies organiseert evaluatiemomenten met een externe jury om te zorgen voor een niet-leraargebonden oordeel. Daarnaast experimenteert een aantal academies met permanente evaluatie, peer- en

zelfevaluatie. Ook hiervoor zijn transparante beoordelingscriteria en procedures noodzakelijk om de betrouwbaarheid te garanderen.

Een vernieuwde visie en vernieuwde beoordelingscriteria leiden tot nieuwe evaluatiefiches. Ook hier merkt de onderwijsinspectie op dat academies nog zoekende zijn om vorm te geven aan evaluatiefiches die voldoende ontwikkelingsgericht zijn en een weergave zijn van een transparante, betrouwbare en valide evaluatie. Academies putten inspiratie uit het pilootproject Kunstig Competent. De onderwijsinspectie stelt vast dat er nog heel wat discussiepunten zijn. Vooral de keuze voor het weglaten van punten en het geven van feedback blijkt regelmatig terug te keren. Ontwikkelingsgerichte feedback formulieren die zowel op de afgelegde weg als op de toekomst gericht is en die bovendien beoordelend geschreven is, blijft voor de meeste academies een uitdaging. De onderwijsinspectie merkt op dat het beoordelend schrijven een moeilijk onderdeel is van de feedback op de evaluatiefiches. De academies bewaken weinig de kwaliteit van deze feedback. Meer en meer academies doen inspanningen om de feedback van juryleden samen met de leerlingen te bespreken. Leerlingen appreciëren dit bijzonder.

Een cruciaal aandachtspunt is de samenhang binnen de leerlingenevaluatie. De basiscompetenties zijn per domein en per graad uitgeschreven, beroepskwalificaties zijn per opleiding uitgeschreven. De leerlingenevaluatie heeft betrekking op het al dan niet bereiken van de basiscompetenties voor een bepaalde graad of de beroepskwalificaties in de 4de graad. Dit betekent dat de evaluatie zo georganiseerd is dat een academie een uitspraak kan doen over het al dan niet bereiken van de onderwijsdoelen. De samenhang tussen de vakken is belangrijk voor het domein Muziek vanaf de 2de graad, voor de domeinen Woordkunst-drama vanaf de 3^e graad en Beeldende en audiovisuele kunsten in de 4de graad. Dit weerspiegelt zich in het formuleren van beoordelingscriteria en de weergave van deze samenhang in de evaluatiefiches. Academies die deze samenhang realiseren, maken duidelijke afspraken wie welke leerplandoelen evalueert en hoe de eindbeoordeling tot stand komt.

Levert de academie bewijzen van basiscompetenties en beroepskwalificaties af, alsook leerbewijzen voor kortlopende studierichtingen en individueel aangepast curriculum (IAC)?

Context

Sinds 1990 reikt het deeltijds kunstonderwijs attesten en getuigschriften uit zonder enig civiel effect. Met het nieuwe decreet reiken academies gevalideerde kwalificaties uit. De beroepskwalificaties bevatten een heldere opsomming van alle competenties die leerlingen op het einde van hun leertraject verworven hebben. Beroepskwalificaties maken de relatie transparant en helder tussen het dko en de amateurkunstensector, waar het grootste deel van de leerlingen naartoe stroomt. Enkele beroepskwalificaties hebben een arbeidsmarktgerichte finaliteit, bv. beiaardier. De beroepskwalificaties zijn in de Vlaamse Kwalificatiestructuur ingeschaald, gaande van niveau 3 tot niveau 5. De procedure van goedkeuring en inschaling van de beroepskwalificaties werd in maart 2019 afgerond.

Vaststellingen

Gezien de late goedkeuring van de beroepskwalificaties zijn in vele gevallen de inhouden voor de 4de graad nog niet aangepast, met als gevolg dat academies nog niet de volledige beroepskwalificatie konden evalueren. Tevens stellen academies zich de vraag hoe de studiebekrachtiging verloopt voor leerlingen die negen jaar in de oude structuur les volgden en in het laatste jaar geëvalueerd worden in functie van een beroepskwalificatie. Tot slot ziet de onderwijsinspectie dat verschillende academies leerlingenprofielen hebben uitgewerkt en in functie daarvan evalueren. Aangezien de basiscompetenties en de beroepskwalificaties moeten bereikt worden om een bewijs te kunnen uitreiken, staan academies voor de uitdaging om duidelijke afspraken en maatregelen te nemen om de leerlingenprofielen en de studiebekrachtiging op mekaar af te stemmen.

Dit schooljaar kon de onderwijsinspectie de bewijzen van basiscompetenties en beroepskwalificaties en leerbewijzen niet inkijken. De doorlichtingen zijn dit schooljaar voor dko immers uitzonderlijk op 16 mei afgerond. Uit gesprekken blijkt dat het opmaken van deze bewijzen veel planlast veroorzaakt. Agodi stelde modellen ter beschikking voor de verschillende bewijzen. Daarop staat de link naar www.onderwijsdoelen.be vermeld om zo de bereikte basiscompetenties te vermelden. De administratieve software zorgt echter voor een arbeidsintensieve opdracht.

V. CONCLUSIES

Dit onderzoek geeft een antwoord op de vraag: 'In welke mate implementeren academies de opdracht en de finaliteit zoals bepaald in het decreet betreffende het deeltijds kunstonderwijs?'. Hiervoor is een overwegend kwalitatief onderzoek uitgevoerd op basis van triangulatie: gesprekken, observaties en documentenstudies.

Tijdens de doorlichtingen is gebleken dat academies over krachtige en competente lerarenteams beschikken. Door de aanwezige competenties van de teamleden te analyseren en optimaal in te zetten in functie van de te bereiken onderwijsdoelen, kunnen academies hun organisatie nog innoveren en optimaliseren. Ze laten vooralsnog kansen liggen om het studieprofiel kunstonderwijs - bestaande uit kerncompetenties en beroepskwalificaties - te hanteren om hun artistieke opleidingen gelijkgericht en kwaliteitsvol te organiseren. Zij benutten de vrijheid van organisatie, zoals voorzien in het decreet, slechts in beperkte mate. Ondanks het feit dat heel wat academies hun aanbod uitbreiden met nieuwe vakken, stelt het onderzoek een eerder behoudsgezinde organisatie vast wat betreft de langlopende studierichtingen. De organisatie is nog niet altijd afgestemd op de nieuwe onderwijsdoelen. De volledigheid, het evenwicht en de samenhang van het aanbod staan geregeld onder druk. Zo ontbreekt het heel wat academies aan effectieve leerlijnen met een graduele opbouw voor andere kerncompetenties dan 'vakdeskundigheid inzetten', en daaraan gekoppeld vastgelegde beheersingsniveaus per graad. Meestal maken academies een duidelijke keuze voor een goedgekeurd leerplan, maar communiceren zij nauwelijks doelgerichte maatregelen en afspraken die leraren kunnen ondersteunen bij het realiseren van de nieuwe onderwijsdoelen. Daardoor komen de gelijkgerichtheid en de horizontale en verticale samenhang van het aanbod in veel academies in het gedrang.

Daarnaast laten academies nog kansen liggen om in een aanbod te voorzien met kortlopende studierichtingen, een aanbod dat via specifieke onderwijsdoelen voorbereidt op hoger kunstonderwijs, een aanbod met leeractiviteiten op maat of één dat gebruikmaakt van een alternatieve leercontext. Academies die het leren via een alternatieve leercontext wel reeds benutten, doen dit haast uitsluitend voor het domein muziek. Voor de domeinen woordkunst-drama, dans of beeldende en audiovisuele kunsten is de alternatieve context zo goed als onbekend of ongebruikt.

Uit het onderzoek blijkt ook dat het aanbod vanuit een breed perspectief (zowel actieve kunstbeleving als cultuurbeleving en -reflectie) dreigt te versralen. Ondanks de brede waaier aan receptieve vakken waarin het Besluit van de Vlaamse Regering voorziet, lijken toelatingsvoorwaarden en normen de academies er vaak van te weerhouden dit op te nemen in hun programmatie. Opvallend is dat (domeinoverschrijdende) initiatie - de nieuwe eerste graad - wel reeds in veel academies ingang heeft gevonden, vaak met het oog op oriëntering. Nochtans begeleiden academies de leerlingen nog niet altijd op een doordachte manier bij hun keuzes in de loop van hun leertraject. Dit uit zich met name op schakelmomenten, zoals de overgang naar een 3de of 4de graad en de keuzemogelijkheden die daaraan verbonden

zijn. Anderzijds slagen de meeste academies erin een krachtige leeromgeving te creëren waarbij leraren ontwikkelingsgericht feedback geven, zowel op het proces- als op het productniveau van hun leerlingen. Opdat zij zelfstandigheid kunnen verwerven in hun artistieke ontwikkeling, kunnen academies nog meer inzetten op het zelfregulerende niveau van de leerlingen.

Tot slot nemen academies veelal de kans om een nieuw evaluatiebeleid uit te werken. Dat beleid vertrekt echter nog niet altijd vanuit een duidelijke visie. Academies maken afspraken over de procedure en experimenteren voornamelijk met de vorm en de inhoud van de evaluatie. Maar ze formuleren slechts in beperkte mate transparante beoordelingscriteria die representatief zijn voor de leerdoelen. Ze verliezen de validiteit en de betrouwbaarheid van de evaluatie nog vaak uit het oog. Voor de domeinen muziek, woordkunst-drama en beeldende en audiovisuele kunsten vertoont de beoordeling bovendien nog weinig samenhang wanneer leerlingen verschillende vakken volgen binnen dezelfde graad.

Algemene conclusie

Uit het onderzoek is gebleken dat er verschillende ontwikkelkansen zijn voor academies om de opdracht en de finaliteit zoals bepaald in het nieuwe decreet verder te implementeren. De onderwijsinspectie duidt daarbij op het belang van innovatie en het benutten van alle mogelijkheden die het nieuwe decreet voorziet. Zij wil academies stimuleren doordachte keuzes te maken vanuit het bereiken van de onderwijsdoelen en vanuit het eigen artistiek-pedagogisch project. Voorts vindt zij het belangrijk dat academies hun evaluatieproces aan een systematische kwaliteitsbewaking onderwerpen en dat zij leraren verder professionaliseren op het vlak van het nieuwe doelenkader en de afstemming van het aanbod en de evaluatie daarop.

De onderwijsinspectie wil academies de kans geven de opgestarte implementatie verder vorm te geven. Daarom zal zij ook in het schooljaar 2019-2020 tijdens de doorlichtingen met stimulerende mildheid kijken naar de kwaliteitsontwikkeling van de academies en de afstemming van het aanbod en de leerlingenevaluatie op het nieuwe doelenkader. Verder stuurt zij haar beoordelingsinstrument leerlingenbegeleiding bij met een meer gerichte focus op leren en studeren en op leerloopbaanbegeleiding.

Discussie

Voor dit onderzoek is informatie gebruikt van zeventien academies die tijdens het schooljaar 2018-2019 werden doorgelicht om de mate van implementatie na te gaan van de opdracht en de finaliteit zoals bepaald door het nieuwe decreet deeltijds kunstonderwijs. De deelvragen en parameters bevatten alle aspecten die van belang zijn voor het meten van deze implementatie. Op basis daarvan kan gesteld worden dat bij een herhaling van dit onderzoek de resultaten dezelfde zouden zijn en dat zij dus valide zijn.

De behoudsgezinde organisatie van de langlopende studierichtingen verrast de onderwijsinspectie niet. Dit kan wellicht verklaard worden doordat het niveaudecreet pas op 28 februari 2018 werd goedgekeurd en reeds op 1 september 2018 integraal in voege trad. De voorlopige leerplannen zijn pas in juni

2018 goedgekeurd. Het is niet denkbeeldig dat academies terughoudend waren, gezien de korte voorbereidingstijd, om grote innovaties door te voeren in hun aanbod en organisatie. Dit hangt gedeeltelijk samen met de beperkte afstemming van het aanbod en van de evaluatie op de nieuwe onderwijsdoelen. Zeker voor de 4de graad was het moeilijk om reeds tot effectieve leerlijnen en een transparante, valide en betrouwbare evaluatie te komen, gezien de beroepskwalificaties van de 4de graad pas in maart 2019 werden goedgekeurd.

De onderwijsinspectie stelt vast dat leraren nood hebben aan professionalisering en ondersteuning (aan de hand van doelgerichte maatregelen en afspraken) om de afstemming op het nieuwe gevalideerde doelenkader te kunnen realiseren. Zowel intern overleg als externe begeleiding kunnen hierop een antwoord bieden. Het denken vanuit vakken heeft vooralsnog weinig plaats gemaakt voor een onderwijsleerpraktijk die vorm krijgt vanuit de te bereiken basiscompetenties en beroepskwalificaties. Zo'n onderwijsleerpraktijk zou mee de leerloopbaanbegeleiding kunnen versterken vanuit individuele leerlinenprofielen en maatwerk. Om te zorgen dat leerlingen zelfstandigheid verwerven in hun artistieke ontwikkeling, kunnen leraren baat hebben bij professionalisering over het geven van zelfregulerende feedback, naast proces- en productgerichte feedback.

Het (voorlopig) beperkte aanbod van kortlopende studierichtingen, specialisaties en leeractiviteiten op maat is vermoedelijk ook te verklaren vanuit de korte voorbereidingstijd die academies kregen om het nieuwe decreet te implementeren. Voor de alternatieve leercontext lijken er andere elementen mee te spelen: voor de domeinen woordkunst-drama, dans en beeldende en audiovisuele kunsten heerst er terughoudendheid omwille van een vrees voor kwaliteitsverlies, organisatorische problemen of verlies van leerlingen (vanwege een aanbod dat louter inspeelt op kunstbeleving). Dit werd onder meer bevestigd door leraren tijdens de inspiratiedagen die vzw De Spreekkamer organiseerde in juni 2019 ("In gesprek met Open Doek over de alternatieve leercontext: valkuilen en mogelijkheden"). Verder onderzoek kan hierover uitsluitsel geven. De verschraling van het aanbod van de academies vanuit een breed perspectief (actieve kunstbeleving naast cultuurbeleving en -reflectie) kan, zoals reeds werd aangehaald bij de conclusies, verklaard worden vanuit de decretale toelatingsvoorwaarden en normen die relatief hoog liggen voor receptieve vakken.

Vervolgonderzoek is nodig om na te gaan of (en op welke wijze) academies bewijzen van basiscompetenties en beroepskwalificaties afleveren, alsook leerbewijzen voor kortlopende studierichtingen en een IAC. De onderwijsinspectie kon deze voor dit schooljaar niet inkijken.

Tot slot wil de onderwijsinspectie erop wijzen dat dit onderzoek zich beperkt tot resultaten van ongeveer 10 % van het totale aantal academies in Vlaanderen. Bovendien spitst zij zich in dit rapport louter toe op de implementatie van het nieuwe decreet, waarbij zij geen uitspraak doet over de globale kwaliteitsontwikkeling en kwaliteit van de onderwijsleerpraktijk van de betrokken academies.

VI. BRONNEN

Decreet betreffende het deeltijds kunstonderwijs van 09/03/2018.

Memorie van toelichting bij het decreet betreffende het deeltijds kunstonderwijs van 09/03/2018.

Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de onderwijsdoelen in het deeltijds kunstonderwijs van 20/04/2018.

Besluit van de Vlaamse regering betreffende het opleidingsaanbod, de organisatie, de personeelsformatie, de inning van het inschrijvingsgeld en de certificering van het deeltijds kunstonderwijs van 04/05/2018.

Omzendbrief DKO/2014/04: Leerlingen evalueren en certificeren in het deeltijds kunstonderwijs.

Doorlichtingsverslagen van het schooljaar 2018-2019.

Het Vlaams Deeltijds Kunstonderwijs. Brochure op initiatief van Gemeenschapsminister van Onderwijs Daniël Coens, 1990.

Bosman, L., Schrooten, E. (2012) *Kunstig Competent*. Pilotproject inhoudelijke vernieuwing deeltijds kunstonderwijs. GO!

VII. BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Hoofdstuk II:

- Prioriteit: competentieverwerving (leren centraal, niet kunstbeoefening) (1)
- Relevantie voor de context waar leerlingen na hun opleiding in terechtkomen (2)
- Maatschappelijke finaliteit (1) (2)
- Organiseren van artistieke opleidingen (kerntaak 1) (1)
- Certificeren van de verworven leerresultaten (kerntaak 2) (3)
- Expliciete aandacht voor leerloopbaanbegeleiding (2)
- Divers en soepel opleidingsaanbod (1) (2)
- Breed perspectief (actieve kunstbeoefening naast cultuurbeleving en -reflectie) (1) (2)
- Inspelen op leervragen (leeractiviteiten op maat) (1) (2)
- Interdisciplinair samenwerken (1) (2)
- Samenwerkingsinitiatieven kleuter- en leerplichtonderwijs (op vrijwillige basis) (1)
- Studieprofiel (1)
- Gelijkgerichtheid (1)
- Kwaliteit (1)
- Kerncompetenties (individuele gedrevenheid tonen; creëren en (drang tot) innoveren; vakdeskundigheid inzetten; onderzoeken; relaties bouwen en samenwerken; presenteren) (1)
- Geleidelijk en gelijkmatig leerproces (2)
- Basiscompetenties (1) (3)
- Specifieke eindtermen (voor vervolgonderwijs in de kunsten: nog niet ontwikkeld) (1)
- Leerbewijs (op basis van relevante selectie van onderwijsdoelen) (3)
- Beroepskwalificaties (1) (3)
- Doelen geënt op een artistieke inhoud (1)
- Creatieproces (1) (2) (3)
- Artistieke creatie (1) (2) (3)
- Onderwijsdoelen per studierichting en per graad (1) (3)
- Inhoud en artistiek-pedagogische methode bepalen de onderwijsverstrekkers zelf (1) (2)
- Aansluiting bij de leefwereld van de leerlingen (2)
- Over een goedgekeurd leerplan beschikken (ieder schoolbestuur) (1)
- Visie van schoolbesturen over de organisatie en inhoud van het deeltijds kunstonderwijs volgens hun eigen artistieke en pedagogische inzichten (1) (2)
- Artistiek-pedagogisch project (1)

Hoofdstuk IV:

- Alternatieve leercontext (1) (2)
- Bewijzen van beroepskwalificatie (3)
- Bewijzen van competenties (3)
- Leerbewijzen (3)
- Autonome vormgeving leerlingenevaluatie (3)
- Visie op evalueren (academie bepaalt de vorm van de evaluatieactiviteiten, planning, beoordelingsprocedure, wijze van beraadslaging, inzagen en feedback, enz.) (3)
- Adequate communicatie aan leerlingen en ouders over strategische keuzes en de operationalisering ervan. (3)
- Kwaliteitsbewaking van het evaluatieproces (3)
- Aandacht voor feedback over de brede artistieke ontwikkeling (in het bijzonder mondelinge feedback) (3)
- Maatregelen opdat de evaluatie transparant, valide en betrouwbaar verloopt (3)

- Transparant: werkwijze en beoordelingscriteria duidelijk + feedback over de resultaten in relatie tot die criteria (3)
- Valide: relevante en evenwichtige criteria (in de eerste plaats de onderwijsdoelen) (3)
- Betrouwbaarheid: objectief, berust niet op het oordeel van één persoon, veelvormige aanpak, minimaliseert de invloed van omgevingsfactoren (3)
- Deelnameplicht evaluatieactiviteiten (3)
- Basiscompetenties vormen de maatstaf voor slagen (1) (3)
- Verlenging van het leertraject strikt beperkt (2)

BIJLAGE 2

Parameters	Bronnen	Kernbegrippen	Dragende elementen uit de ontwikkelingsschalen
1. In welke mate organiseren de academies een aanbod dat afgestemd is op de onderwijsdoelen?			
a) De academie hanteert het studieprofiel kunstonderwijs (dat bestaat uit zes kerncompetenties) om haar artistieke opleidingen gelijkgericht en kwaliteitsvol te organiseren .	D ⁶ art.10-25 art. 57 M ⁷ p35, 38	<ul style="list-style-type: none"> - Inspelen op leervragen (leeractiviteiten op maat) - Alternatieve leercontext - Divers en soepel opleidingsaanbod 	<ul style="list-style-type: none"> - Doelgerichte maatregelen en afspraken (K3) - Onderwijsorganisatie (U2) <p>en de gevalideerde toetsingsinstrumenten</p>
b) De academie beschikt over een goedgekeurd leerplan en een artistiek-pedagogisch project .	D art. 5, 9, 100	<ul style="list-style-type: none"> - Kerncompetenties - Basiscompetenties - Beroepskwalificaties - Doelen geënt op een artistieke inhoud - Over een goedgekeurd leerplan beschikken - Visie van schoolbesturen over de organisatie en inhoud van het deeltijds kunstonderwijs volgens hun eigen artistieke en pedagogische inzichten - Artistiek-pedagogisch project 	<ul style="list-style-type: none"> - Academie- eigen visie (K1) - Doelgerichte maatregelen en afspraken (K3) - Gevalideerd doelenkader (U1) - Volledig aanbod (U1)
c) De academie hanteert de onderwijsdoelen per studierichting en per graad .	D art. 5, 6, 7, 100 M p 36,37	<ul style="list-style-type: none"> - Doelen geënt op een artistieke inhoud - Onderwijsdoelen per studierichting en per graad - Inhoud en artistiek-pedagogische methode bepalen de onderwijsverstreckers zelf - Creatieproces - Artistieke creatie - Basiscompetenties vormen de maatstaf voor slagen 	<ul style="list-style-type: none"> - Reflectie en expertisedeling (K2) - Overleg – dialoog (K2) - Doelgerichte maatregelen en afspraken (K3) - Ondersteunt de teamleden (K3) - Gevalideerd doelenkader – volledig – evenwichtig – verwacht beheersingsniveau (U1) - Haalbaar en uitdagend (U2) - Samenhangend (U2)

⁶ D: Decreet betreffende het deeltijds kunstonderwijs.

⁷ M: Memorie van toelichting bij het decreet betreffende het deeltijds kunstonderwijs.

2. In welke mate begeleiden academies leerlingen in hun keuzes in de loop van het leertraject zodat ze zelfstandigheid verwerven in hun artistieke ontwikkeling?

<p>a) De academie besteedt expliciet aandacht aan leerloopbaanbegeleiding.</p>	<p>D art.29-36 art. 62 M p12, 34</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Expliciete aandacht voor leerloopbaanbegeleiding 	<ul style="list-style-type: none"> - Doelgerichte maatregelen en afspraken (K3) - Leren en studeren – onderwijsloopbaan (L2)
<p>b) De academie verstrekt een divers en soepel opleidingsaanbod vanuit een breed perspectief.</p>	<p>D art.10-25 M p 34, 36, 37</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Divers en soepel opleidingsaanbod - Breed perspectief (actieve kunstbeoefening naast cultuurbeleving en -reflectie) - Creatieproces - Artistieke creatie 	<ul style="list-style-type: none"> - Vormgeving (K1) - Afstemming op context en input (K1) - Doelgerichte maatregelen en afspraken (K3) - Evenwichtig (U1) - Haalbaar en uitdagend (U2)
<p>c) De academie organiseert een geleidelijk en gelijkmatig leer- en creatieproces, en speelt in op specifieke leervragen. Zij zoekt daarbij aansluiting bij de leefwereld van de leerlingen en bij de context waar leerlingen na hun opleiding in terechtkomen.</p>	<p>M p 35-38</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Geleidelijk en gelijkmatig leerproces - Creatieproces - Artistieke creatie - Aansluiting bij de leefwereld van de leerlingen - Alternatieve leercontext 	<ul style="list-style-type: none"> - Werkt samen (K2) - Doelgerichte maatregelen en afspraken (K3) - Beginsituatie (U2 – L1) - Haalbaar en uitdagend – samenhangend – betekenisvol – activerend – onderwijsorganisatie (U2) <p>en de gevalideerde toetsingsinstrumenten</p>

3. In welke mate beoordelen en certificeren academies verworven competenties?

<p>a) De academie heeft een visie op evaluatie en geeft deze vorm. Ze communiceert over haar strategische keuzes en de operationalisering ervan aan leerlingen en ouders.</p>	<p>D art. 60 M p54-55</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Autonome vormgeving leerlingenevaluatie - Visie op evalueren - Adequate communicatie aan leerlingen en ouders over strategische keuzes en de operationalisering ervan - Kwaliteitsbewaking van het evaluatieproces 	<ul style="list-style-type: none"> - Visie – vormgeving – academiewerking (K1) - Communicatie (K2) - Doelgerichte maatregelen en afspraken (K3) - Systematische evaluatie (K4) - Transparant – breed – afgestemd op de doelgroep – geïntegreerd in het onderwijsleerproces (U6)
<p>b) De academie evalueert transparant, valide en betrouwbaar.</p>	<p>D art. 60 M p54-55</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Aandacht voor feedback over de brede artistieke ontwikkeling (in het bijzonder mondelinge feedback) - Maatregelen opdat de evaluatie transparant, valide en betrouwbaar verloopt - Transparant: werkwijze en beoordelingscriteria duidelijk + feedback over de resultaten in relatie tot die criteria - Valide: relevante en evenwichtige criteria (in de eerste plaats de onderwijsdoelen) - Betrouwbaarheid: objectief, berust niet op het oordeel van één persoon, veelvormige aanpak, minimaliseert de invloed van omgevingsfactoren 	<ul style="list-style-type: none"> - Doelgerichte maatregelen en afspraken (K3) - Representatief – transparant – betrouwbaar (U6) - Feedback: ontwikkelingsgericht – product – proces (U5)
<p>c) De academie levert bewijzen van basiscompetenties en beroepskwalificaties af, alsook leerbewijzen voor kortlopende studierichtingen en IAC.</p>	<p>D art. 59 BVR⁸ art. 36 M p54</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Bewijzen van beroepskwalificatie - Bewijzen van competenties - Leerbewijzen - Basiscompetenties vormen de maatstaf voor slagen 	<ul style="list-style-type: none"> - Minimaal gewenste output – leerlingendroom (U7)

⁸ BVR: Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het opleidingsaanbod, de organisatie, de personeelsformatie, de inning van het inschrijvingsgeld en de certificering van het deeltijds kunstonderwijs.